

Fronnie Biesma – is filosoof en gespreksleider.¹

'Vluchteling' is geen identiteit

Geboren in 1962 behoor ik tot de generatie voor wie veilig zijn een gegeven was. Oorlog was iets van toen en daar. 'Was', want die vanzelfsprekende veiligheid is in rap tempo aan het verdwijnen. En dan nog leef ik in mijn veilige kleine dorp aan het water in Friesland, in een oase van rust en vrijheid en geborgenheid. Voor mensen zoals ik, die geboren zijn in een al generatielang Nederlandse familie, is het staatsburgerschap dat voortkomt uit de plek waar je geboren bent zo vanzelfsprekend dat het een bijna natuurlijk gegeven lijkt. Dat is dus evident niet voor iedereen zo. En het is vooral ook niet altijd zo geweest. Wie op internet een filmpje over de totstandkoming van Europa bekijkt, ziet het dynamische proces van verschuivende grenzen. Het concept natiestaat, waarin volk, staat en territorium verweven zijn, is nog maar een paar eeuwen oud. En dat werd een heel lastig concept voor wie ergens werkte en leefde maar niet tot het volk hoorde.

Eind jaren tachtig woonde en werkte ik in de Filippijnen. Af en toe reisde ik mee met een lokale mensenrechtenorganisatie om mensenrechtenschendingen te documenteren. Als er mensen met een Westers paspoort mee reisden, was het ook veiliger voor de Filipino's. Tijdens een van die missies, waarin ook een Amerikaanse dominee meereisde, pakte het anders uit. We werden gevolgd en aangehouden door schietgrage militairen. Vanaf dat moment werd ik in de gaten gehouden. Weken later werd ik in een klein bergdorpje gevangen genomen. In het kamp van de militairen werd ik ondervraagd, bedreigd en ten slotte teruggebracht naar het dorp. Daar werd me verteld dat ik nu serieus in gevaar was en beter nog diezelfde nacht kon vluchten.

Geen moment was ik echt bang, ik dacht onaantastbaar te zijn, want had een Nederlands paspoort. Maar later hoorden we dat de zes lokale Filipino's die voor de Amerikaanse dominee en mij gidsten en tolkten, zijn geëxecuteerd.

'Toen ik moest vluchten was ik alles kwijt, maar tegelijk kon ik mezelf daardoor opnieuw uitvinden.'

Begin jaren negentig, terug in Nederland, kwam ik voor mijn werk terecht in de wereld van asielzoekerscentra en mensen op de vlucht. In 2015 kwamen de mensen uit Syrië in lange rijen naar Europa lopen. Toen maakte ik 'een omgekeerde reis': langs de kampen in Italië en Griekenland. Je hoeft daar maar even te zijn om te begrijpen dat witte mensen die geld of een netwerk hebben, niet in die kampen stranden, en niet over dodelijke grenzen hoeven te lopen, en hun kinderen niet te hoeven zien verdrinken in zee.

In de kampen vroeg ik de mensen vaak of ze dáár niet een veilig onderkomen en werk zouden kunnen vinden. Omdat je in die wat rommeliger landen nog wel eens kunt werken zonder paspoort, en zonder (digi) taalvaardigheid misschien beter af bent dan in Amsterdam Nieuw West.

In al die jaren heb ik het woord 'vluchteling' nooit gebruikt en niet nodig gehad. Want het gaat niet om een identiteit maar om een periode in het leven van mensen.

Ik geloof in veerkracht, misschien omdat ooit iemand tegen me zei: 'Toen ik moest vluchten was ik alles kwijt, maar tegelijk kon ik mezelf daardoor opnieuw uitvinden.' Nooit vergeten.

Nu ben ik filosoof en breek ik mijn hersens over hoe we onszelf opnieuw kunnen uitvinden als gezonde democratie.

1 Bij OndertussenOnderweg werkt ze aan het publiceren van kunstwerken gemaakt door kunstenaars die ooit naar Nederland zijn gevlucht; zie www.ondertussenonderweg.nl.